EduBiologia · Kurs przygotowawczy do konkursu kuratoryjnego z biologii

Czynniki zaburzające homeostazę — quiz

Reprezentatywny zestaw 8 zadań konkursowych — quiz sprawdzający lekcję 4.3.

Wybrane ze wspólnego banku „homeostaza" (20 zadań, lekcje 4.1–4.3), by pokryć podtematy istotne dla 4.3: termoregulacja (gorąco/zimno), regulacja glukozy (insulina/glukagon), gospodarka wodna (ADH) i reakcja na stres. Każde zadanie jako obraz oryginału; przy każdym podano województwo, etap, rok.

Zadanie 1

Konkurs łódzkie, etap rejonowy · oryg. nr 7 w banku „homeostaza"

Źródło: Biologia na czasie 2 Nowa Era

Zadanie 11

Ustal, jakie mechanizmy homeostatyczne zachodzą u człowieka w sytuacji spadku i wzrostu temperatury ciała. Wpisz litery A-D w odpowiednich miejscach tabeli.

A- Zwiększenie przepływu krwi przez skórne naczynia krwionośne.

B- Zmniejszenie przepływu krwi przez skórne naczynia krwionośne.

C- Pobudzenie gruczołów potowych do wydzielania potu.

D- Pobudzenie drżenia mięśni szkieletowych.

Zaburzenia homeostazy- temperatura ciała spada	Zaburzenia homeostazy- temperatura ciała wzrasta.

……../4 pkt.

(liczba uzyskanych punktów / maksymalna liczba punktów)

Zadanie 2

Konkurs mazowieckie, etap wojewódzki, 2022/2023 · 6 pkt (wieloczęściowe) · oryg. nr 14 w banku „homeostaza"

Zadanie 11. (0–6)

Temperatura ciała człowieka i innych zwierząt stałocieplnych podlega stałej, okołodobowej regulacji przy użyciu różnorodnych mechanizmów fizjologicznych.

Na podstawie: P. Walewski *Tajemnice termostatu,* „Wiedza i Życie" 8/2022

11.1. Oceń, które z poniższych stwierdzeń są prawdziwe. Zaznacz P, jeśli stwierdzenie jest prawdziwe, albo F – jeśli jest fałszywe. ..... /2

1.	Temperatura każdej części ciała człowieka jest utrzymywana na stałym poziomie około 37 °C.	**P**	**F**
2.	Skład potu jest zależny od m.in. diety i warunków środowiskowych.	**P**	**F**
3.	Funkcjonowanie gruczołów potowych znajdujących się w skórze dłoni różni się od tych w okolicach pach i pachwin.	**P**	**F**
4.	Podwzgórze zawiera termoreceptory, którymi odbiera zmiany temperatury w środowisku.	**P**	**F**

11.2. Wyjaśnij, dlaczego w warunkach wysokiej wilgotności i temperatury powietrza pocenie się nie jest skutecznym mechanizmem termoregulacyjnym. ..... /1

……

……

……

……

11.3. Uzupełnij zdania w taki sposób, aby zawierały prawidłowe informacje – podkreśl w każdym nawiasie właściwe określenie. ..... /1

Pierwszym krokiem w udzielaniu pomocy osobie starszej, która zemdlała w upale powinno być (*umieszczenie poszkodowanego w pozycji siedzącej / sprawdzenie przytomności*). W razie konieczności wezwania pogotowia, podczas oczekiwania na pomoc, u osoby nieprzytomnej i bez oddechu należy (*unieść nogi poszkodowanego w górę / rozpocząć reanimację*).

11.4. Podaj nazwy dwóch hormonów potęgujących proces termogenezy bezdrżeniowej. ..... /2

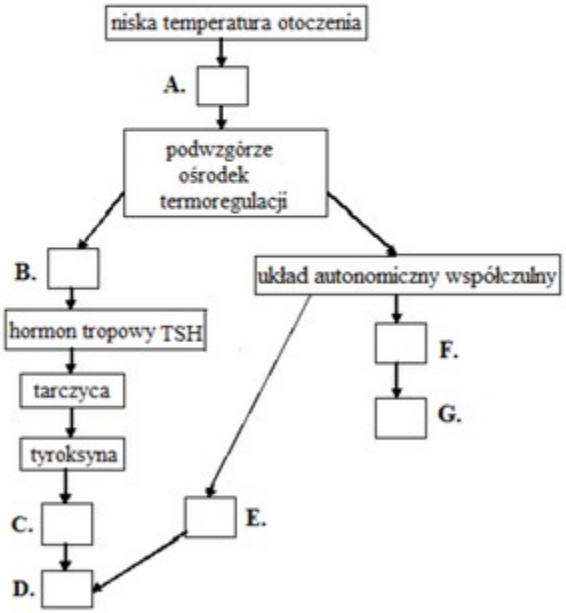
……

Zadanie 3

Konkurs mazowieckie (gimnazjum), etap wojewódzki · 3 pkt · oryg. nr 15 w banku „homeostaza"

wymaga współpracy wielu układów. Homeostaza termiczna osiągana jest dzięki współdziałaniu układu nerwowego i hormonalnego. Ich pracę integruje podwzgórze, będące częścią mózgu i jednocześnie nadrzędnym gruczołem dokrewnym. Poniżej przedstawiono schemat, który przedstawia mechanizm termoregulacji u człowieka.

Uzupełnij schemat przedstawiający mechanizm termoregulacji u człowieka, wpisując w odpowiednich ramkach, oznaczonych literami A-G, cyfry (1-7) przypisane elementom tego mechanizmu.

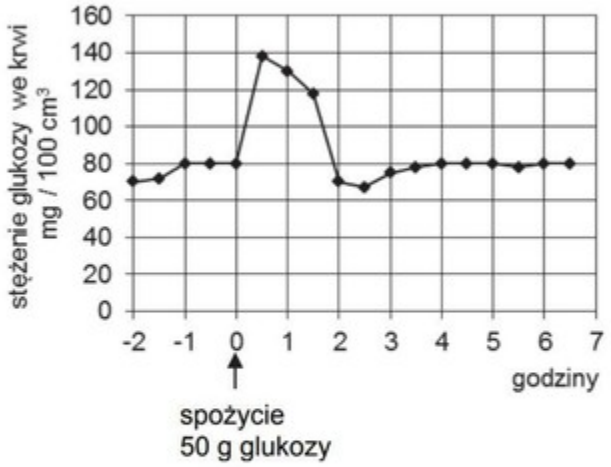

1. przysadka mózgowa
2. skurcze mięśni (drżenie/dreszcze)
3. ograniczenie utraty ciepła przez skórę
4. wzrost tempa przemiany materii (metabolizmu)
5. zwężenie naczyń krwionośnych w skórze (blednięcie skóry)
6. receptory zimna w skórze
7. zwiększenie produkcji ciepła w organizmie

Zadanie 4

Konkurs śląskie, etap rejonowy, 2020/2021 · 1 pkt · oryg. nr 12 w banku „homeostaza"

Zadanie 22 . *(1 pkt)*

Na wykresie przedstawiono wyniki pomiarów stężenia glukozy w osoczu krwi zdrowego człowieka w ciągu kolejnych 9 godzin. Po 2 godzinach od rozpoczęcia pomiarów badana osoba spożyła 50 g glukozy.

Na podstawie: www.biology-resources.com/.../exercises-03j-co-ordination

Określ, po jakim czasie od spożycia glukozy jej stężenie we krwi wróciło do stanu wyjściowego i wyjaśnij mechanizm tego procesu.

Czas …… Mechanizm .....

.....

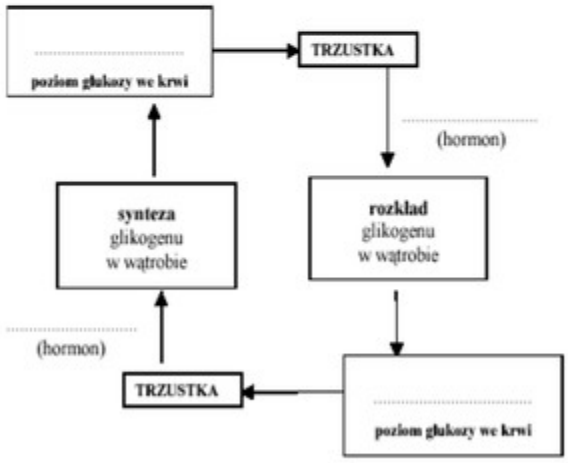
Zadanie 5

Konkurs łódzkie, etap wojewódzki, 2022/2023 · 4 pkt · oryg. nr 17 w banku „homeostaza"

Za utrzymanie właściwego poziomu glukozy we krwi odpowiadają dwa hormony wydzielane przez trzustkę – insulina i glukagon. Zbyt wysoki poziom glukozy we krwi pobudza wydzielanie przez trzustkę insuliny, która powoduje syntezę glikogenu w wątrobie. Przeciwnie do insuliny działa glukagon, który przy niskim poziomie glukozy we krwi rozkłada glikogen w wątrobie. Do krwi uwalniana jest wtedy glukoza, która podnosi poziom tego cukru we krwi.

7

Na podstawie analizy tekstu uzupełnij poniższy schemat tak, aby poprawnie ilustrował regulację poziomu glukozy we krwi.

...../ 4 pkt.

(liczba uzyskanych punktów / maksymalna liczba punktów)

Zadanie 6

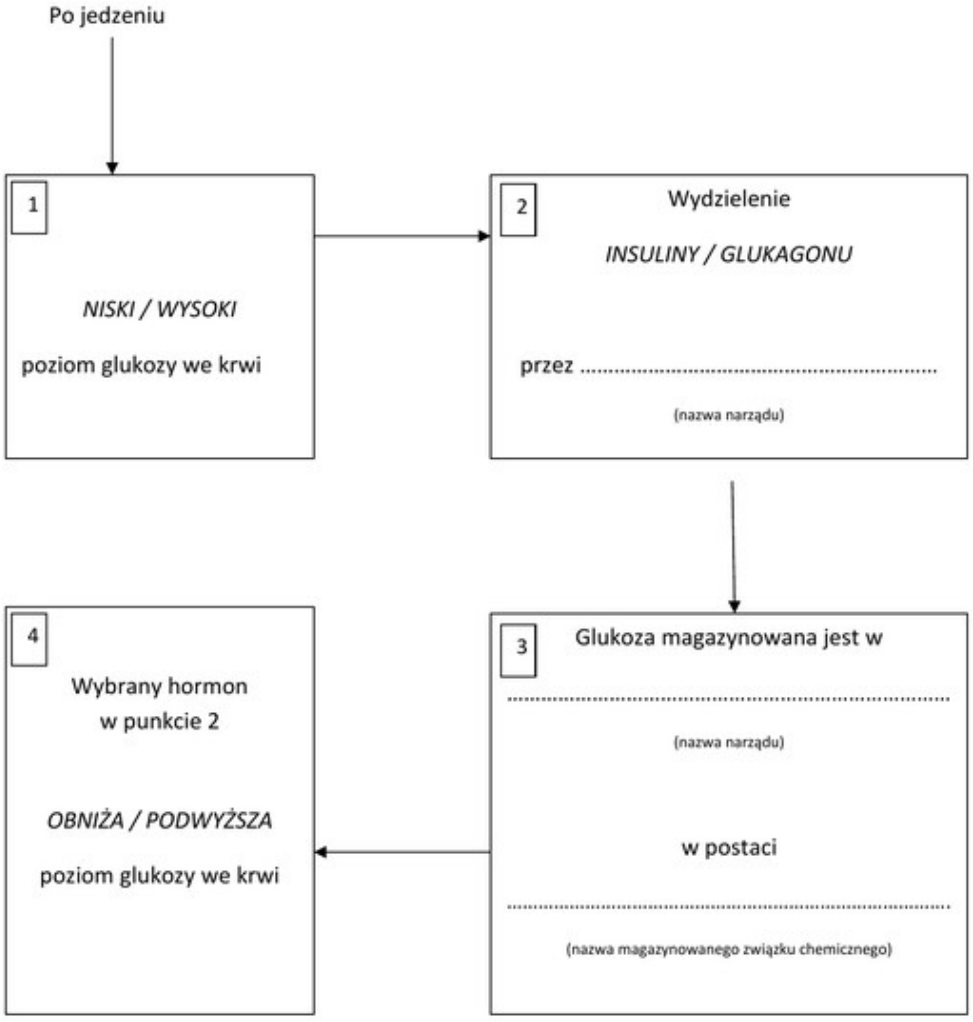
Konkurs wielkopolskie, etap wojewódzki, 2023/2024 · 4 pkt · klucz oficjalny (do weryf. z modelem) · oryg. nr 20 w banku „homeostaza"

dla uczniów szkół podstawowych województwa wielkopolskiego
STOPIEŃ WOJEWÓDZKI 2023/2024

Zadanie 11. (0-4 pkt) Liczba uzyskanych punktów: ___/ 4

Insulina i glukagon to dwa hormony, które regulują poziom glukozy we krwi.

Uzupełnij schemat przedstawiający przemiany zachodzące w organizmie po zjedzeniu posiłku przez człowieka: wpisz w wykropkowane miejsca nazwy właściwych narządów i nazwy związków chemicznych oraz podkreśl właściwe określenia dotyczące poziomu glukozy we krwi, tak aby powstał poprawny schemat.

Zadanie 7

Konkurs śląskie, etap wojewódzki, 2025/2026 · 1 pkt · oryg. nr 19 w banku „homeostaza"

Zadanie 11. ***(3 pkt)***

W utrzymaniu stałej ilości wody w organizmie człowieka bierze udział wiele układów wewnętrznych człowieka. Homeostazę organizmu może zaburzyć zbyt duża ilość wody w organizmie co prowadzi do podniesienia ciśnienia krwi, rozrzedzenia krwi, powstawania obrzęków. Regulacją ilości wody w organizmie zajmuje się wazopresyna (ADH), która jest wytwarzana przez podwzgórze, gdy w organizmie jest zbyt mało wody. Jej wysokie stężenie powoduje zwrotne wchłanianie do krwi wody przez nerki, przez co zmienia się ilość produkowanego moczu.

a) Wymień 4 układy narządów uczestniczące bezpośrednio w utracie wody z organizmu i określ postać w jakiej woda jest usuwana przez te układy.

1. ……..

2. ……..

3. ……..

4. ……...

b) Podkreśl jak zmieni się ilość wytwarzanego moczu przez nerki podczas bardzo intensywnego wysiłku fizycznego i wyjaśnij mechanizm tego zjawiska wykorzystując informacje zawarte w tekście źródłowym z uwzględnieniem roli wazopresyny.

zmniejszy się *zwiększy się*

……...

……...

……...

Zadanie 8

Konkurs pomorskie, etap rejonowy, 2019/2020 · 2 pkt · oryg. nr 8 w banku „homeostaza"

Zadanie 30. (0-2)

Czekając na konkurs biologiczny, uczniowie denerwowali się. Odczuwali przyspieszone bicie serca, szybciej i głębiej oddychali, pociły się im dłonie.
Która część autonomicznego układu nerwowego odpowiada za takie reakcje organizmu.

Uzupełnij zdanie

Za opisane wyżej reakcje naszego organizmu odpowiada część …..... autonomicznego układu nerwowego.

Podaj nazwę hormonu, którego działanie wywołuje reakcje opisane w tekście, oraz nazwę gruczołu dokrewnego, który go wydziela.

Hormon .....
Gruczoł dokrewny, który go wydziela .....

Zadanie 31. (0-1)

Klucz odpowiedzi

Zadanie 1 — Gdy temperatura SPADA — B (zmniejszenie przepływu krwi przez skórne naczynia) i D (drżenie mięśni szkieletowych). Gdy temperatura WZRASTA — A (zwiększenie przepływu krwi przez skórne naczynia) i C (pobudzenie gruczołów potowych do wydzielania potu).

Zadanie 2 — 14.1 (P/F): 1 — F (temperatura nie jest jednakowa we wszystkich częściach ciała); 2 — P; 3 — P; 4 — F. 14.2 przy wysokiej wilgotności pot słabo paruje, a to parowanie odbiera ciepło — dlatego pocenie jest mało skuteczne. 14.3 poszkodowanego ułożyć i sprawdzić przytomność/oddech (w razie braku — resuscytacja). 14.4 hormony nasilające termogenezę bezdrżeniową: TYROKSYNA i ADRENALINA.

Zadanie 3 — Reakcja na niską temperaturę: podwzgórze (ośrodek termoregulacji) uruchamia oś hormonalną (TSH → tarczyca → tyroksyna → wzrost produkcji ciepła) oraz układ współczulny (zwężenie naczyń skóry, drżenie mięśni). Mechanizm = homeostaza na zasadzie ujemnego sprzężenia zwrotnego.)

Zadanie 4 — Stężenie glukozy wraca do stanu wyjściowego po ok. 2 godzinach. Mechanizm: wzrost glukozy pobudza trzustkę do wydzielania INSULINY, która obniża jej poziom (pobieranie glukozy przez komórki, magazynowanie jako glikogen w wątrobie) — ujemne sprzężenie zwrotne (homeostaza).

Zadanie 5 — Przy WYSOKIM poziomie glukozy trzustka wydziela INSULINĘ → SYNTEZA glikogenu w wątrobie → poziom spada. Przy NISKIM — GLUKAGON → ROZKŁAD glikogenu → poziom rośnie. Schemat ilustruje homeostazę (ujemne sprzężenie zwrotne).

Zadanie 6 — Po jedzeniu poziom glukozy jest WYSOKI (1); następuje wydzielenie INSULINY (2) przez TRZUSTKĘ; glukoza magazynowana w WĄTROBIE (3) jako GLIKOGEN; insulina OBNIŻA poziom glukozy (4). Schemat = przywracanie homeostazy na zasadzie ujemnego sprzężenia zwrotnego. *(klucz oficjalny)*

Zadanie 7 — 19a) w utracie wody uczestniczą m.in.: układ moczowy (mocz), skóra (pot), układ oddechowy (para wodna), układ pokarmowy (kał). 19b) podczas wysiłku organizm traci dużo wody → wzrasta wydzielanie ADH (wazopresyny) → większe wchłanianie zwrotne wody w nerkach → ilość moczu MALEJE (mocz zagęszczony) — ochrona przed odwodnieniem.

Zadanie 8 — Za opisane reakcje (przyspieszone bicie serca, oddech, pocenie dłoni) odpowiada część WSPÓŁCZULNA autonomicznego układu nerwowego; hormonem jest ADRENALINA, wydzielana przez RDZEŃ NADNERCZY.

O zestawie

Quiz reprezentatywny do lekcji 4.3 (czynniki zaburzające homeostazę). Wybrano 8 zadań ze wspólnego banku „homeostaza" (20 zad., dzielonego z lekcjami 4.1–4.2), pod podtematy istotne dla 4.3: termoregulacja gorąco/zimno (3 zad.), regulacja glukozy insulina/glukagon (3 zad.), gospodarka wodna i ADH (1 zad.), reakcja na stres i adrenalina (1 zad.). Przewaga zadań z mechanizmem termoregulacji i glikemii; jedno z kluczem oficjalnym (wielkopolskie). Pełny bank 20 zadań pozostaje jako zbiór do ćwiczeń (zadania o autonomicznym układzie nerwowym i osi hormonalnej należą głównie do lekcji 4.1–4.2).